

קדשה בשלשים, נותן לה עשרים הציא.
מבררת הגמרא את דברי הברייתא: במאי עסקין, אילימא – אם
תאמר שמתה בין האירוסין לנישואין, ולכן אמר רבי יהודה שנותן
לה את כתובתה והנותר מכסף קידושה חוזר, מי אית – וכי יש לה
כתובה, הלא אינו חייב לשלם ליורשיה את כתובתה. ואלא נבאר
שמדובר שמתה הוא – המקדש, ולכן גובה האשה את כתובתה כדין
אשה שנתאלמנה, אם כן אפאי – מדוע סובר רבי יהודה שמתה
לו את השאר, ונימא – הלא היא יכולה לומר, תנו לי בעלי ואשמה
עמו, כמבואר לעיל. ואלא צריך לומר שעדיין בעלה קיים, ובאשת
ישראל ארוסה שניתה וחייב לגרשה, וכשמגרשה נותן לה כתובה,
ומכל מקום סובר רבי יהודה שחייבת להחזיר לו את שאר מעות
הקידושין.
שואלת הגמרא: ובמאי – באיזה אופן מדובר, אי – אם זינתה בראצון,
מי אית – וכי יש לה כתובה, הלא בעלה מוציאה ואינו צריך לתת
לה כתובתה, ואלא נבאר שזינתה בראצון, גם זה לא יתכן, שהרי אם
אשה נאנסה, מישרא שריא ליה – היא מותרת לבעלה, ומדוע
צריכה להחזיר את מעות הקידושין כשבעלה מגרשה שלא כדין,
ואלא צריך לומר שמדובר באשת פתן שנאנסה ואסורה לבעלה
ומגרשה, ומכל מקום את כתובתה לא הפסידה משום שבעלה
באונס, ובקידושין לטיבעין ניתנו קמיפלי, רבי מאיר סבר, קדושין
לטיבעין ניתנו, ולכן אינה מחזירה את כסף הקידושין, ורבי יהודה
סבר, לאו לטיבעין ניתנו, ולכן צריכה להחזיר את כסף הקידושין,
ורבי יוסי, מספקא ליה – הסתפק אי – האם קידושין לטיבעין ניתנו
אי לא, ומעות הקידושין הם ממון המוטל בספק, ויחלקו ביניהם
את המעות, וחלכך – ולכן אם היתה אלמנה, וקדשה בעשרים
שקלים, שהם שמונים זה, נותן לה שלשים הציא – חצאי שקלים,
שהם שישים זה. שהרי בשמונים זה של כסף הקידושין הם
חולקים, ואם כן יש בידה ארבעים זה, והוא צריך להשלים לה
כתובתה שהיא מאה זה, ונותן לה עוד שישים זה. ואם קדשה
בשלשים שקלים, שהם מאה ועשרים זה, נותן לה עשרים הציא –
עשרים חצאי שקלים שהם ארבעים זה, שהרי מחלוקת כסף
הקידושין שהם מאה ועשרים זה נשאר בידה שישים זה, והוא
צריך להשלים כתובתה ונותן לה עוד ארבעים זה. נמצא שנחלקו
התנאים האם מעות הקידושין לטיבעין ניתנו או לא.
הגמרא מבררת האם להלכה צריך להחזיר את כסף הקידושין
המתנות: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, ככל מקום שניתנו
להחזיר את מעות הקידושין כשמתה האשה, מחזירין – ותרומא –
ופיזור בכל מקום היינו נתרדעא. מבררת הגמרא: שאר ככל מאי.
משיבה הגמרא: רבה ורב יוסף דאמרי תרומא, מותר – המתנות
ששלח לאחר הקידושין, חרדי – חזרות אליו, אבל קדושי – מעות
הקידושין לא חרדי – אינם חזורים.
אמר רב פפא, הלכתא, בין שמת הוא ובין שמתה היא, וכן אם חרד
בית הוא – חזר בו המקדש וגירשה, מותר חרדי – המתנות חזרות
אליו, ואילו קדושי לא חרדי – מעות הקידושין אינם חזורים, אבל
אם חרדא ביה איחי – היא חזרה בה ואינה רוצה להינשא, אפילו
קדושי נמי חרדי – גם מעות הקידושין חזורים אליו. אמר רב
קדושי לא חרדי – מעות הקידושין אינם חזורים אף כשהיא חזרה
בה, ונראה שפא יאמרו העולם שכיון שמעות הקידושין חזרו אליו,
הרי שלא היתה מקודשת לו, ואם כן קדושין תופסין באחותה –
מותר לו לשאת את אחותה, ויעברו על איסור תורה. רב אשי אמר,
אין לחשוש לטעות, כיון שגיטה מוכיח עליה שהיתה מאורסת לו.
דוחה הגמרא את דברי רב אשי: והא דרב אשי ברוחא – טעות היא,
דאיכא – שהרי יתכן שיש מ' דשמע בהא – שהחזירה לו את כסף
הקידושין, ולא שמע בהא – שיש בידה גט.
שנינו במשנה: שהשויבנות נגבית בבית דין.
הגמרא מבארת את דיני השויבנות: תנו רבנן, חמשה דברים
נאמרו בשויבנות. נגבית בבית דין – מי שקיבל שויבנות ואינו
מחזירה אפשר לתובעו בבית דין. וחזרת תופסין באחותה – אין מקבל
השויבנות חייב להחזירה אלא בזמן שנותן השויבנות נושא
אשה, אבל לא קודם לכן. ואין בה פושם רבית – אם הוא מחזיר
לו יותר ממה שקיבל אין בזה רבית.

תנו לי בעלי ואשמה עמו, וכיון שאינו מעכבת, איני חייבת להחזיר
את מעות הקידושין, הקא נמי נימא – וכן כאן יאמר זה שחייב את
השויבנות, תנו לי שושביני ואשמה עמו, וכיון שאינו מעכב איני
חייב לשלם. מותרת הגמרא: אמר רב יוסף, הקא במאי עסקין,
גנון ששמה עמו שבעה ימי משה כשנשא אשה, ומכיון ששמה
עמו, התחייב לשלם לו את השויבנות, ולא הספיק לפורעו עד
שמתה החתן, ולכן אינו יכול לומר תנו לי שושביני ואשמה עמו,
שהרי שמה עמו.
הגמרא מבררת האם נחלקו תנאים בטענת 'תנו לי בעלי ואשמה
עמו: לימא – האם נאמר שהטענה תנו לי בעלי ואשמה עמו, תנאי
היא – מחלוקת תנאים היא, האם היא מועילה או לא. תנאי
בברייתא, הקא את האשה וכתב לה כתובה, ומת או גירשה
קודם שנשאה, אם היא בתולה, גובה מאתים זה, שהם דמי כתובת
בתולה, ואם היא אלמנה, גובה מנה. מאה זה, שהם דמי כתובת
אלמנה. ואת מעות הקידושין שקיבלה – במקום שניתנו להחזיר את
מעות הקדושין אם לא נישאו לבסוף, מחזירין, ובמקום שניתנו שלא
להחזיר קדושין, אין מחזירין, דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר,
באמת אמרו שבמקום שניתנו להחזיר מחזירין, ובמקום שניתנו שלא
להחזיר אין מחזירין.
הגמרא מפרשת את הברייתא, ובתחילה מקשה: רבי יהודה הנשיא
היינו תנא קמא ובמה נחלקו. אלא לאו, אם האשה יכולה לומר,
תנו לי בעלי ואשמה עמו, אפאי בנייהו – בזה נחלקו, וחספרי
מחפרא ורבי קמני – חספרי היא הברייתא ויש להוסיף בה מילים,
וכך יש לשנות בה, הקא את האשה, ומת או גירשה, בתולה גובה
מאתים, ואלמנה גובה מנה. במה דברים אמורים, שמקבלת
כתובתה בנוסף לדמי הקידושין, דהרד בית איהו – שהבעל חזר בו
ורוצה לגרשה או שמת, אבל אם היא מתה, במקום שניתנו להחזיר
מעות הקידושין מחזירין, ובמקום שניתנו שלא להחזיר אין מחזירין,
ודקא שמתה היא, אבל מת הוא אין מחזירין בכל מקום, מאי אפאי,
משום שיכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמה עמו, דברי רבי
נתן. ואתא – ובא רבי יהודה הנשיא למימר – לומר, באמת אמרו בין
מת הוא ובין מתה היא, במקום שניתנו להחזיר מחזירין, ובמקום
שניתנו שלא להחזיר אין מחזירין, ולא מציא אפאי – ואין האשה
יכולה לומר כשבעלה מת, תנו לי בעלי ואשמה עמו. נמצא שנחלקו
תנאים האם יכולה אשה לומר תנו לי בעלי ואשמה עמו.
דוחה הגמרא פירוש זה: לא נחלקו התנאים בדין זה, אלא דכולי
עלמא סוברים שאשה יכולה שתאמר תנו לי בעלי ואשמה עמו,
וממילא, באופן דמית הוא – שמת המקדש, כולי עלמא לא פליגי –
שניהם מודים שאינה חייבת להחזיר, בי פליגי – אלא נחלקו
כשמתה היא והבעל תובע מיורשיה את מעות הקידושין, והקא
בקדושין לטיבעין ניתנו קא מיפליגי – ומחלוקתם כאן היא, האם
קידושין ניתנו על מנת שיהיו אבירים מנותנם ולא יחזרו אליו
לעולם אף אם תמות ולא ישא אותה, או שהוא רוצה לקבלם
בחזרה אם לא נישאו, רבי נתן סבר, קדושין לאו לטיבעין ניתנו,
ולכן אם מנהג המקום להחזיר, מחזירין. ורבי יהודה הנשיא סבר,
קדושין לטיבעין ניתנו, ופטורים מלהחזיר.
מקשה הגמרא: איך אפשר לומר שרבי יהודה הנשיא סובר
שקידושין לטיבעין ניתנו, והא מקום שניתנו להחזיר מחזירין קמני
ו-שנינו, ואם מעות קידושין לטיבעין ניתנו מדוע חייבים להחזיר
במקום שנהגו להחזיר. מתרצת הגמרא: הכי קאמר, את מעות
הקידושין אין יורשי האשה צריכים להחזיר, כיון שקידושין
לטיבעין ניתנו, וסבלנות שהם מתנות שהארוס שולח לארוסתו
בין זמן הקידושין לנישואין, ודאי שבמקום שניתנו להחזיר, מחזירין
אותם, משום שסבלנות לא ניתנו לטיבעין.
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים נוספת בענין זה: והני תנאי –
תנאים אלו בברייתא לפנינו, מחלוקתם בהני תנאי – כמחלוקת
התנאים בברייתא לעיל, דתנאי בברייתא, קדשה את האשה בכסף
כסף השוה ששים מנה, בתולה גובה מאתים, ואלמנה גובה מנה,
בנוסף לדמי הקידושין, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, בתולה
גובה מאתים, ואלמנה מנה בלבד, ללא דמי הקידושין, וגובה את
הכתובה מתוך הכיכר שקיבלה, ומחזרת לו את השאר מהכיכר.
רבי יוסי אומר, אם קדשה בעשרים, נותן לה שלשים הציא, ואם

וְאִין הַשְּׁבִיעִית מִשְּׁמַחְתָּהּ – אם עברה שנת השמיטה ולא פרע חובו, אין השביעית משמטת את החוב. וְאִין הַכְּבוֹד נִזְמַל בָּהּ פִּי שְׁנִים כשהחזירו שושבינות לאב אחרי שמת, אלא כל בניו מתחלקים בה בשוה.

הגמרא מפרשת את הברייתא: הדין הראשון, נְזִיבִית בְּבֵית דִּין, מֵאִי שְׁמָנָא, מפני שהשושבינות כְּמִלּוּה דְמָנָא – נחשבת כהלואה, שאדם שולח מתנה כזו לחבירו על מנת שכשישא הוא אשה חבירו יחזיר לו כמו שנתן לו. הדין השלישי, וְאִין בָּהּ מִשּׁוּם רִבִּית, והטעם, מִשּׁוּם דְלֵאָא אֲדַעְתָּא דְהָכֵי יִהְיֶה לִּיה – שלא נתן לו יותר ממה שקיבל ממנו בכוונה להוסיף לו בפרעון, אלא הרבה לו מִשּׁוּם שמחתו בשמחת חבירו. הדין הרביעי, וְאִין הַשְּׁבִיעִית מִשְּׁמַחְתָּהּ, והטעם, מִשּׁוּם דְלֵאָא קְרִינָא בִּיה – שאין אני קורא על השושבינות את הפסוק (דברים טו ב) לֹא יִגַּשׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאֶת אָחִיו שִׁמְמוֹ לִוְמִידִים דִּין שְׁמִיטָה כספים, שהרי שיטת שמואל (מכות ג) שהמלוה את חבירו לעשר שנים, השמיטה שחלה באמצע אינה משמטת את החוב, כיון שבשנת השמיטה אינו יכול לנוגשו להחזיר את החוב, שלא הגיע עדיין זמן הפרעון. וכן לענין שושבינות, כיון שעדיין לא נשא אשה אינו יכול לתובעו להחזיר לו את השושבינות, ולכן אף אם חלה שנת השמיטה לפני נישואי הנותן, אינה משמטת את חוב השושבינות. הדין החמישי, וְאִין הַכְּבוֹד נִזְמַל בָּהּ פִּי שְׁנִים, והטעם, מִשּׁוּם דְהָהּ לִיה – שהשושבינות היתה דבר הִרְאָיו לקבלו, אבל אביהם לא היה מוחזק בוה, וְאִין הַכְּבוֹד הִירֵשׁ אֶת נכסיו אביו נִזְמַל פִּי שְׁנִים בְּנִסְכֵּים שהיה אביהם הִרְאָיו לקבל, בְּנִסְכֵּים שהיה אביהם מוֹחֶזֶק בהם.

הגמרא מפרטת את דיני תשלומי השושבינות כשלא השתתף בשמחתו: אִמֵּר רַב בְּהֵנָּא, בְּלֵאלָא דְשִׁשְׁבִּינִינֵיהּ – כלל בדיני שושבינות, הָיָה בְּהֵנָּא – אם האדם שחייב את השושבינות היה בעיר בזמן הנישואין, אִיכְנֵי לִיה לְמִיתָא – היה צריך לבוא לשמחתו ולהביא את השושבינות, ואם לא הביא יכול לתובעו בבית דין. ואם לא היה סמוך לעיר וְשָׁמַע קָל מְבָלָא – קול פעמון שהיו משמיעים כדי לקרוא לאנשים לבוא לשמחת החתן, אִיכְנֵי לִיה לְמִיתָא – היה צריך לבוא לשמחתו. ואם היה רחוק ממקום השמחה ולא שָׁמַע קָל מְבָלָא, אִיכְנֵי לִיה לְאֹדְרֵיעִיה – היה צריך החתן להודיע לשושבינו על שמחתו, ואם לא הודיע תְּרַעְוֵמָת אִתּ לִיה – יש לשושבין על שלא הומינו לסעודתו, אבל שְׁלֹמִי מִשְׁלָם את השושבינות.

הגמרא מבררת כמה דמי שושבינות משלם זה שלא היה בשמחת הנישואין, שואלת הגמרא: וְעַד בְּמָה משלם, הרי ודאי צריך להוריד מדמי השושבינות את שווי הסעודה שלא אכל בשמחת חבירו. משיבה הגמרא: אִמֵּר אֲבִי, נְהָנוּ גַּנִּי וְנָנְא – האנשים שבאים לחופה, אם דמי שושבינותו שהיה מביא בידו, הוא עַד וְזוּנָא – זה, אינו צריך לשלם כלום, שכן אִייתָא בְּכִפְיָה אֶבְלִיה בְּכִרְסֶיהָ – את מה שהביא בידו אכל בכרסו, כלומר, זה זה שהביא היה אוכלו אילו היה משתתף בשמחתו, שכן שווי האכילה הוא זה. ואם היו דמי שושבינותו עַד אֲרַבְעָה זוזים, מִשְׁלָם פְּלָנָא – מחצית מהשושבינות, שזה שני זוזים, כיון שאדם שביא ארבעה זוזים דמי שושבינות, נוהגים להאכילו ברווח בשווי שני זוזים. אבל מְכַנָּא וְאֵילָךְ – אם הביא לו שושבינות יותר מארבעה זוזים, אִינִישׁ בְּחִשְׁבֻּתֶיהָ – אדם אדם כפי חשיבותו, שכפי שהיו מאכילים אותו כך מורידים לו מהשושבינות.

הגמרא מביאה דין נוסף בדיני השושבינות, שאם שמחת השני אינה בשמחת הראשון יכול השני לסרב להשתתף: תְּנוּ רַבְנֵי, עֲשֵׂה עִמּוֹ בְּפֻמְבִּי – אם בעל השמחה הראשון שמח עם השושבין אין השושבין מבעל השמחה הראשון שישמח בשמחתו בְּעֲנֵנָא, יִבֹּל לִוְמִיד לֹא, אם תעשה את השמחה בְּפֻמְבִּי, אֲעֲשֶׂה עִמָּךְ – אשתתף בשמחתך ואתן לך שושבינות בְּדֶרֶךְ שְׁעִשִׂיתָ עִמִּי, אבל אם אינך עושה את השמחה בפרסום איני נותן לך דמי השושבינות. וכן עֲשֵׂה עִמּוֹ בְּתוֹלָה – אם השושבין השתתף עם בעל השמחה הראשון כשנשא בתולה, וְכִנֵּשׁ – ועתה מבקש השושבין מבעל השמחה הראשון לְעֵשׂוֹת עִמִּי בְּתוֹלָה – לשמח עמו כשהוא נושא אלמנה,

יִבֹּל לִוְמִיד לֹא, בְּתוֹלָה אֲעֲשֶׂה עִמָּךְ – הייתי שמח איתך ונותן לך שושבינות בְּדֶרֶךְ שְׁעִשִׂיתָ עִמִּי, אבל כיון שאתה נושא אלמנה ואין זה כל כך שמחה, איני רוצה לשמוח עמך ולתת לך שושבינות. וכן עֲשֵׂה עִמּוֹ – אם השושבין השתתף עם בעל השמחה הראשון בְּעֲנֵנָה – כשנשא אשה שניה, וְכִנֵּשׁ לְעֵשׂוֹת עִמּוֹ בְּרִאשֹׁנָה – ועתה מבקש השושבין מבעל השמחה הראשון לשמוח עמו כשהוא נושא אשה ראשונה, יִבֹּל לִוְמִיד לֹא, לְכַשְׁתָּא אִשָּׁה אַחֶרָה – שניה, אֲעֲשֶׂה עִמָּךְ כדרך שעשית עמי, שאיני רוצה בשמחה יתירה, שבנישואי אשה ראשונה יש יותר שמחה מנישואי אשה שניה. וכן עֲשֵׂה עִמּוֹ – אם השושבין השתתף עם בעל השמחה הראשון בְּאַחֶת – כשנשא אשה אחת, וְכִנֵּשׁ לְעֵשׂוֹת עִמּוֹ בְּשֵׁתִים – ועכשיו מבקש השושבין מבעל השמחה הראשון לשמוח עמו שהוא נושא שתי נשים זו אחרי זו, ורוצה שיתן לו מחצית דמי השושבינות עבור כל אחת, יִבֹּל לִוְמִיד לֹא, בְּאַחֶת – כשתישא אשה אחת אֲעֲשֶׂה עִמָּךְ – אשמח איתך ואותן לך שושבינות, בְּדֶרֶךְ שְׁעִשִׂיתָ עִמִּי, אבל איני רוצה לטרוח בשמחתך בשתי נשים.

הגמרא מביאה ענין נוסף שמוזכר בו 'פומבי': תְּנוּ רַבְנֵי, כדרך שיש אופני עשירות בממון כך יש בתורה, עֲתִיד – עשיר בנכסין – בכרמים ושדות, וְעֲתִיד פֻּמְבִּי – עשיר בעושר גלוי, כגון בהמות הרועות בחוץ והכל רואים אותן, מי הוא עשיר כעין זה בתורה, זֶה הוּא בְּעַל הַתְּדָה, שדורש בכל מקום בדברי אגדה, בבתי משתאות ובימים טובים, שהרי דברי אגדה אינם צריכים עיון ויכול לדרוש אותם בכל עת, ויש לו שם שהוא חכם. עֲתִיד פְּלָנָא – עשיר במטבעות, הוא השולחני שמשתכר על ידי שפורט מיני מטבעות, וְעֲתִיד תְּקוּעָה – עשיר בשמן, וְזֶה בְּעַל פְּלִפּוּל, שמרויח כל יום טעמים הרבה, כשכר המטבעות וכטעמי השמן. עֲתִיד מִשָּׁה – מדה, כלומר, עשיר בדבר המדוד, כגון תבואה שאין מוכרים אותה כל הזמן אלא היא שמורה בביתו ומוכרה כשמוגיע זמן מכירתה, וְעֲתִיד בָּסֶם – עשיר בדבר הכמוס, שיש לו חב וספק גנוזים באוצרותיו, וְזֶה בְּעַל שְׁמִינִיּוֹת, ששמוע הרבה מדברי האמוראים, ואינו מוחדוד כל כך לפלפל בהם, אבל כשיגיע זמן שיצטרכו להם הבריות, יפרסם שמועותיו. ומכל מקום, הַכֹּל צָרִיכִין לְמַד מִכֵּינָא – כולם צריכים לבעל החטים, שאין אדם יכול להיות בלא החטה, וכמו כן כולם צריכים את זה שלמד גִּמְרָא שהיא פירוש וטעמי המשניות, שבלא זה לא יוכלו להורות הלכה.

הגמרא ממשיכה לעסוק בענין בעל משנה ובעל גמרא, ואגב כך עוסקת בענינים נוספים הנזכרים מאותם פוסקים: אִמֵּר רַבִּי יוֹנָא, אִמֵּר רַב, מֵאִי דְכִתְבִּים (משלי טו טו) כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים, זֶה בְּעַל תְּלָמוּד, שממית עצמו על לימודו ועוסק בקושיות ותיורצים, וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, זֶה בְּעַל מִשְׁנָה, שאינו טורח בקושיות ותיורצים. רַבָּא אִמֵּר, אִיפְסָא – להיפר, כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים, זה בעל משנה, שאינו יכול להורות הלכות מתוך משנתו, וכשהמשניות חולקות זו על זו אינו יכול לתרצן, וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, זה בעל גמרא, שמתיישבים לו דברי המשנה, והוא בקי בטעמי המשניות ויודע לפסוק הלכה למעשה. וְהִינֵי דְאִמֵּר רַב מִשְׁרָשָׁא מִשְׁמִיה דְרַבָּא, מֵאִי דְכִתְבִּים (קהלת י ט) מְסִיעַ אֲבָנִים יַעֲצֵב בָּהֶם בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסְכֵּן בָּם, מְסִיעַ אֲבָנִים יַעֲצֵב בָּהֶן אֵלּוּ בְּעַל מִשְׁנָה, שהשונה כל ימיו רק משניות אין לו אלא צער, כיון שמתקשה בטעמי המשניות ואינו יודע לפרשן, בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסְכֵּן בָּם, אֵלּוּ בְּעַל תְּלָמוּד, ש'יסקן' הוא לשון חמימות, ובעלי הגמרא מתחממים ושמחים בלימודם שמבנים אותו.

רַבִּי תַנְיָנָא אִמֵּר, כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים, זֶה מִי שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה רְעָה, וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, זֶה מִי שֵׁישׁ לוֹ אִשָּׁה טוֹבָה. רַבִּי יַנָּאי אִמֵּר, כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים, זֶה אִיפְסָנִים, שדעתו קצה ולבו נמאס מכל דבר מגונה שהוא רואה, וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, זֶה מִי שְׁדַעְתּוֹ יָפָה, שלא מזיק לו שום לכלוך ודבר מיאוס. רַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר, כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים, זֶה רַחֲמֵן, שרואג כשרואה צרותיהם של בני אדם, וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, זֶה אֲבָדֵן, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִמֵּר, כֹּל יָמִי עֲנִי רָעִים, זֶה מִי שְׁדַעְתּוֹ קֶצֶרָה, שהוא קמצן וקפדן, ועינו רעה בשל ובשל אחרים, וְטוֹב לִבּ מִשְׁתָּה תְּמִיד, זֶה מִי שְׁדַעְתּוֹ רַחֲבָה.